

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1269036/2

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא

המערערת: פלונית

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ טו"ר יהודה ישכר שטרן)

הנדון: הסיכוי לבלימת ניכור הורי – טעם למתן רשות ערעור; בר"ע שחלף מועדה המוגשת
אגב הליך אחר

החלטה

לפנינו "ערעור" שבעבורו נפתח תיק "החזקת ילדים – הסדרי שהות", אף שולמה אגרה כדין, ברם העיון בגופו של ערעור מלמד לכאורה כי נעשה בו ניסיון, שכמוהו – ייאמר בצער – אנו מכירים מתיקים רבים "לקנות שניים במחיר אחד" או שמא "להכניס דרך החלון את שאי אפשר להכניס מבעד לדלת". ובמה דברים אמורים?

כתב הערעור שלפנינו כולל למעשה שני נושאים האחד הוא "ערעור" על פסיקות שונות שעליהן חתם בית הדין קמא, לטענת המערערת טרם שהגיבה על הבקשה בעניינן ואף שלא כלה המועד לתגובה, וככל הנראה עקב משגה של הבאת ימי הפגרה במניין הימים בניגוד לתקנות הדיון. האחר הוא "בקשת רשות ערעור בעניין הילדים" העוסקת בהחלטה אחת של בית הדין קמא, שניתנה לאחרונה, במישרין, ואגבה ובמשתמע בהתנהלות לאורך זמן ובהשלכותיה.

מדובר אפוא בשני הליכים שונים המצריכים תיקים נפרדים ואף תשלום אגרה בגין כל אחד מהם בפני עצמו, בית הדין אינו עורך "מבצעים" של "אחד פלוס אחד" בהיבטי האגרה ואף – וזה העיקר – אינו יכול לנהל הליך תקין תוך מעקב אחרי השתלשלות ההליכים ואיתור כתבי בית דין שונים, שאפשר שיהיו נחוצים בהמשכו של הליך, כששני עניינים שונים מעורבים זה בזה וכשעניין אחד מוכתר בכותרתו של האחר.

לא זו בלבד אלא שכשבעל דין מבקש להכניס תחת קורת גג אחת את שסבור הוא כי ערעורו בעניינו בזכות הוא ואת שמבין אף הוא כי נדרשת בעניינו רשות הערעור עולה החשש כי בקשת הרשות שאולי אינה יכולה להיכנס בדלת בית הדין מטעמים של חלוף המועד מנסה להיכנס דרך החלון שאותו יפתח בעדה הערעור לאחר שייכנס בעצמו דרך הדלת. וכן לא ייעשה.

יש שבנסיבות כאמור מורה בית הדין על פתיחת תיק נוסף בעניין שאינו תואם את כותרת התיק שלפניו, בכפוף לתשלום אגרה כדין, טרם שייטן החלטה באותו עניין, ובעניין התואם את אותה כותרת ממשיך הוא לדון לגופו, או אם הנסיבות מתאימות לכך דוחה את הערעור על הסף תוך סגירת התיק.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ברם בעניינינו בעניין הפסיקות האמורות סבורני כי יש לדחות את ה"ערעור" על הסף, כפי שיבואר להלן, ומשכך אין תוחלת להוראה בדבר פתיחת תיק ייעודי בעניינינו.

אכן ייתכן שיש מקום לפסיקת הוצאות משפט לטובת אוצר המדינה חלף האגרה שחסכה המערערת לעצמה בשיטת "שניים במחיר אחד" האמורה, אולי גם עקב הניסיון לנצל ערעור זה לכאורה להכנסת בקשת רשות הערעור האמורה, ובהקשר זה אולי יש מקום גם לסבור כי מדובר בערעור סרק שלא נועד אלא לשם כך ושמשום כך יש עילה אף להשית הוצאות לטובת המשיב. ועם זאת מאחר שתיק זה, שבעבורו שולמה אגרה כדין כאמור, אגרה בסכום הנדרש ב"ערעור" ולא בזה הנדרש ב"בקשת רשות ערעור" גרידא – ייסגר אף הוא כפי שייאמר עוד להלן, שכן נראה בו אכן בקשת רשות ערעור בלבד בענייני הילדים, ולאחר שתינתן הרשות, וכדלהלן, תזדקק המערערת לתיק חדש שבעבורו תשלם שוב את מלוא האגרה, הרי שמתיתר גם הצורך האמור לפחות בהקשר של המרת האגרה בחיוב הוצאות, ואשר לאפשרות לחיוב הוצאות מן העילות האחרות שנזכרו לעיל – עוד חזון למועד, אפשרות זו תיבחן לעתיד לבוא אם לאחר הדיון בערעור שיוגש שוב לאחר מתן הרשות נקבע כי אכן היו ההליכים הליכי סרק וכי לא הייתה הצדקה לערעור ולמתן הרשות לו, בניגוד לרושם הראשוני שלפנינו עתה.

ולגופם של דברים:

את הערעור בנוגע לפסיקות המבוקשות יש לדחות על הסף משני טעמים:

הטעם הראשון הוא משום שלכאורה מדובר בהחלטות ביניים המצריכות בקשת רשות ערעור ולא בערעור שבזכות.

והטעם השני הוא משום שחלק מטיעוני המערערת עצמה הם כי הפסיקות המדוברות מיותרות היו שכן כל החומר שאפשר לקבל באמצעותן היה נגיש למשיב אף בלעדיהן. משמעות הדברים היא כי לפסיקות האמורות אין השלכה מעשית – החומר יתקבל עימן או בלעדיהן, והפסיקה שתושפע או שלא תושפע מאותו חומר, בין שבדין הוא שתושפע ממנו ומי מהצדדים ילין על שלא הושפעה ממנו ובין שלהפך, וקל וחומר אם ההשפעה או אי-ההשפעה שתהיה לחומר על הפסיקה תהיה מוצדקת כשלעצמה – אף היא אינה תלויה בפסיקות, כך לדברי המערערת עצמה.

ערעור שעניינו בהחלטה נעדרת משמעות – דינו דחייה, וקל וחומר שערעור כאמור שלמעשה יש לראות בו לכל היותר בקשת רשות ערעור אינו מצדיק את מתן הרשות.

שונה הוא עניינם של הילדים אף שבעניין זה סבורה גם המערערת עצמה כי צריכה היא לרשות הערעור.

אכן גם בעניין זה חלק מן ההחלטה מושא הערעור עוסקת, כפי שלמדנו מכתב הערעור ומיתר החומר, בעניין שכיום הוא כבר "מעשה עשוי", בנישואי בתם המשותפת של הצדדים ובהסדרים בדבר השתתפותה או אי-השתתפותה של המערערת בהם, ולצערנו עולה מדברי המערערת שלא הוכחו ומהאסמכתאות שצירפה כי בסופו של יום מדובר באי-השתתפות, וזאת נוכח דרישתה של הבת, הכלה, שעתרה לבית המשפט להרחיק את אימה וסבתה ממקום נישואיה וכשלפי העולה לכאורה מדברי בית המשפט שצורפו היעדרותו לבקשה לא הייתה משום שהשתכנע כי הרצון למנוע את השתתפות האם מוצדק כשלעצמו אלא משום שמשפטית "זכותה" של הבת למנועה.

אך יש חלקים אחרים באותה החלטה שעודם נוגעים להלכה למעשה, והדברים אמורים במשנה תוקף בנוגע למכלול כולו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

התרת הערעור בשל האמור אינה דבר המובן מאליה אומנם, הבקשה הוגשה לאחר שתם המועד לבקשת רשות הערעור בעניינה של החלטה האמורה, ומה גם שחלק מן הטענות עוסקות בהחלטות קודמות שהמועד לערעור עליהן אף לו היה מדובר בערעור בזכות – כלה זה מכבר.

אולם אף על פי כן אני מחליט להתיר את הערעור.

ברובד הפרוצדורלי משפטי ייאמר כי המשיב לא השיב מאומה בעניין זה, אף לא טען לחלוף המועד. תקנות הדיון אומנם מאפשרות לבית הדין לדחות בקשת רשות ערעור על הסף אף ללא תגובה, אולם משניתנה החלטה המורה על תגובת המשיב והלה נמנע מלהשיב, או השיב כבעניינינו רק בנוגע לעניין האחר שנכלל באותו "ערעור", די בכך כדי שבית הדין יהיה רשאי להיעתר לבקשה, אף שאין בכך כדי לחייב את בית הדין להיעתר לה.

לא זו אף זו, מאחר שתקנות הדיון מתירות לבית הדין במקרים מסוימים להרשות ערעור לאחר חלוף המועד – ואף שהדברים נאמרו בנוגע לערעור שבזכות יש להקיש מהם גם לעניין ערעור שברשות – הרי שאף לו היה המשיב מעלה את הטענה בנוגע לחלוף המועד רשאי היה בית הדין להתיר את הערעור.

וברובד המהותי:

מבקשת המערערת ומנספחיה כמו גם מהעיון בתיק ובחינת החומר המצוי בו ושהוא בבחינת עובדות שאינן שנויות במחלוקת (וזאת אף מלבד העדר התגובה לגופן של הטענות בבקשה זו, וכאמור) עולה תמונה עגומה של נתק חריף בין המערערת לילדיה, ולפחות לחלקם, תמונה של ניכור מהחמורים שבהם חזינו בכל שנות שבתנו על 'כסאות למשפט', ניכור ששיאו הוא במניעת המערערת ואימה מהשתתפות בנישואי בתה, ולאחר שיא קודם שהיה בהגבלות והתניות בנוגע להשתתפות בנישואי בת קודמת. הבנות שנישאו אומנם בגירות הן אך ההתנהלות שלהן ושסביבן יכולה ללמד, כטענת המערערת, על היחסים גם עם הילדים האחרים ועל החשש להתדרדרות נוספת גם בעניינם כפי שהיה בנוגע לבנות הגדולות.

ונעיר: אכן בנוגע לבנות בגירות אין בית הדין מוסמך לחייב אותן לאפשר את השתתפות אימן בנישואיהן, ואינו יכול לכאורה אלא להביע את מורת רוחו ואת מחאתו החריפה על התנהלות של כלה שביום חופתה – יום מחילת עוונות – ובחופתה עצמה נוהגת היא כלפי אימה יולדתה בדרך המתוארת, דרך המנוגדת לתורה ולמוסר והכרוכה בביטול מצוות עשה של כיבוד ומורא אב ואם ובעבירה על "ארור מקלה אביו ואמו". גם אם לבית דין של מטה "אין סמכות" – איננו יודעים איך מי שרואים עצמם כשומרי תורה ומצוות, "חרדים" המוטרדים מסטייה מנורמות של חסידות (תתי משמע) שאינן עיקר הדין אינם יראים מבית דין של מעלה, וכיצד מצפה מישהו שבית הנבנה על אדנים כאלה יוכל להיות בית יהודיתורניחסידי של "אהבה ואחוה ושלוש ורעות" וכי נטיעה המושקית במי רוש כאלה, ואולי יש לומר המושקית בדמה של האם, תניב פרי עץ חיים.

ועוד נעיר כי ייתכן שהיה מקום להפעלת סמכות בנוגע לילדים שבעניינם יש לבית הדין סמכות. ספק אם אפשר להרשות לאחי הכלה ולאחיותיה לכרוך ולפזז בחתונתה שעה שהם כמרקדים סביב גופת אימם, ספק מה משמעותה החינוכית של אפשרות זו ומה השלכותיה על המשך הניכור, ואם כפועל יוצא הייתה החלטה המונעת זאת מביאה גם את הכלה עצמה למחשבה נוספת – מה טוב.

וכל זאת אף אם לא נקבל את טענת המערערת בנוגע לאחריותו של המשיב לדברים, וכדלהלן.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כאמור זו תמונת המצב ואלה החששות אף אם לא נקבל את טענות המערערת ולמותר לציין כי אכן טרם שמיעת הצדדים איננו יכולים לקבוע אם טענות אלה או אחרות נכונות הן, אולם בלי לקבוע מסמרות רשאים אנו לומר כי ניסיוננו רב השנים והשכל הישר מלמדים כי האפשרות שהמשיב אינו נושא בכל אחריות למצב וכי יחסים כה עכורים בין אם לילדים כדמות אלה המשתקפים מן החומר אינם אלא תוצר של כעסם של הילדים על האם או מבוכתם מהתנהגותה החורגת מן המקובל בחסידות [...] המעטירה, היינו פנייתה לאפיק של לימודי משפטים ועבודה כעורכת דין, נהיגה ברכב וכיוצא באלה – הא ותו לא – אינה אפשרות סבירה. גם מהחלטותיו של בית הדין קמא עולה הרושם, אם לנקוט לשון זהירה, כי אף בית הדין קמא אינו סבור כי המשיב, האב, חף מאחריות, וזאת אף אם נניח כי גם מעשיה או מחדליה של האם תרמו למצב.

אין ספק כי בית הדין קמא מצידו, והדבר משתקף גם מהחלטותיו, פעל – בראייתו – כמיטב יכולתו למנוע את ההתדרדרות ואף לנסות להטות את העגלה בחזרה אל הדרך. ברם במבחן התוצאה: התוצאה אינה מלבבת.

איננו בטוחים, בלשון המעטה, שטעה בית הדין בהחלטותיו ואיננו בטוחים שהחלטותינו יביאו לתוצאה שונה – לא הכול תלוי רק בהחלטות שיפוטיות, וודאי לא בענייני ילדים, ולעיתים יש גם מעוות (ולמען הסר ספק: הכוונה היא לעיוותים שיצרו הצדדים ולא בית הדין קמא) שאיננו יכול לתקן.

אבל שעה שהאם, המערערת, מבקשת כי נבחן את הדברים, וכל עוד קיימת האפשרות שאכן נעשו טעויות בהחלטות בית הדין ואפשר לתקן או כי אף אם לא נעשו טעויות בהגדרה המשפטית אפשר שמבט נוסף, ואולי אחר, יוכל להביא לפתרונות או לתיקון ולו חלקי. ימים יגידו אם כך יהיה, אבל אין אנו כדיינים רשאים להעלים עין ולאטום אוזן משוועה הבאה אלינו, שללא ספק מבטאת היא מצוקה אמיתית של אם מנוכרת, וכשיש בסמכותנו לשמוע את הערעור וייתכן שאכן יביא הדבר לתועלת.

נוכח כל האמור אני נותן את רשות הערעור כמבוקש.

תיק זה, שלמרות הכתרתו בכתר הערעור לא היה לו מקום כאמור לעיל אלא כבקשת רשות ערעור, ייסגר מכל מקום. נוכח האמור בריש החלטה זו אין מקום להחזר אגרה בגין תיק זה אף ששולמה בו אגרה כבערעור ולא כבקשת רשות ערעור.

המבקשת תפנה למזכירות בית הדין ותפתח תיק חדש (בכפוף לתשלום אגרה מלאה), ואליו תגיש כתב ערעור מתוקן שיעסוק בענייני הילדים בלבד ושבו יפורטו הטענות נגד החלטות ספציפיות שעליהן היא מערערת והסעדים הקונקרטיים שאותם היא מבקשת (אף שלא מן הנמנע שלצורך הניסיון לריפוי תחלואיה של משפחה זו, או למצער להקלת מכאוביהם, נזדקק להרחיב את היריעה ולפתוח גם מורסות ישנות).

החלטה זו מותרת בפרסום בכפוף להשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים לרבות זהות החסידות שאליה הם משתייכים.

ניתן ביום י"ג בכסלו התשפ"ב (17.11.2021).

הרב שלמה שפירא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה